

WALTARI

MIKA

Romanul

Memoriile lui Minutus Lausus Manilianus,
senator roman, din anii 46-79 d.Hr.

Traducere din limba finlandeză
și note de Andreea Niță și Pólíka Szász

POLIROM
2020

Cuprins

Partea Întâi

MINUTUS

Cartea I. ANTIOHIA	9
Cartea a II-a. ROMA	49
Cartea a III-a. BRITANIA	155
Cartea a IV-a. CLAUDIA	203
Cartea a V-a. CORINT	255
Cartea a VI-a. SABINA	322
Cartea a VII-a. AGRIPPINA	378

Partea a Doua

FIUL MEU, IULIUS

Cartea a VIII-a. POPPAEA	451
Cartea a IX-a. TIGELLINUS	517
Cartea a X-a. MARTORII	581
Cartea a XI-a. ANTONIA	628
Cartea a XII-a. INFORMATORUL	677
Cartea a XIII-a. NERO	726
Cartea a XIV-a. VESPASIAN	790
EPILOG	833

Deși Troxobores reușise să adune și să pregătească mulți oameni în vremurile lui de glorie, l-a pierdut pe toți după prima înfrângere. Succesul l se urcase la cap și a făcut greșeala de a se aventura la luptă în câmp deschis, iar trupele sale lipsite de disciplină n-au putut face față.

Regele Antiochus l-a tratat omenos pe prizonierii, l-a eliberat repede și l-a trimis înapoi în munți ca să-l informeze pe ceilalți că viețile le vor fi cruțate dacă aveau să-l părăsească pe Troxobores. Cel mai mulți dintre oamenii lui Troxobores au considerat că era cazul să iasă din joc după ce adunaseră destulă pradă. Așa că l-au lăsat baltă și s-au întors în satele lor de baștină pentru a-și trăi restul vieții în liniște și bogăție – atât cât se putea având în vedere condițiile din Cilicia. Troxobores a cerut ca dezertorii să fie găsiți și uciși, semănând astfel vrajbă printre prietenii și aliații din propriul lui trib.

În cele din urmă, până și cei mai loiali aliați s-au săturat de capriciile și de cruzimea lui și l-au luat prizonier încercând astfel să-și salveze propria piele. Acest lucru s-a întâmplat exact la momentul potrivit, fiindcă armata regelui Antiochus era foarte aproape. Sclavii au dărâmat zidul ridicat în fața intrării în peștera unde eram ținuți prizonierii și am văzut țepile care fuseseră înfipte în pământ pentru execuția noastră. Tovarășii mei de suferință au întrebat dacă Troxobores urma să fie răstignit în locul nostru. Însă regele Antiochus l-a decapitat imediat ca să pună capăt cât mai repede acelei povești triste.

M-am despărțit de tovarășii mei de captivitate fără nici un regret, căci după toată bezna, foametea și mizeria din peșteră ni se cam acrise unii de alții. Ei s-au întors în Antiohia, însă eu m-am imbarcat pe o corabie de război în Anemurium, cu destinația Efes. Regele Antiochus ne-a oferit o despăgubire generoasă pentru caznele pe care fuseserăm nevoiți să le îndurăm, dar mai ales ca să ne cumpere tăcerea.

În Efes, am fost bine primit de proconsulul de atunci al Asiei, Iunius Silanus, care m-a invitat la reședința situată în afara orașului și l-a adus pe doctorul său personal ca să se ocupe de mine. Silanus avea în jur de cincizeci de ani, era cam încet la minte,

însă avea o reputație așa de imaculată, că însuși împăratul Gaius îl numise la vremea lui „cap sec aurit”, căci era și putred de bogat.

Când am adus vorba despre Agrippina și Nero, Silanus mi-a interzis să rostesc chiar și un singur cuvânt în fața lui despre problemele de stomac ale lui Claudius. Mai mulți oameni importanți fuseseră recent izgoniți din Roma deoarece întrebaseră un astrolog cât avea să mai trăiască împăratul. După acel incident, Senatul dăduse o lege prin care toți caldeenii erau exilați din Roma. Silanus avea impresia că Agrippina se făcea într-un fel vinovată de moartea fratelui lui, Lucius, la fel cum o considera și pe Messalina responsabilă de nenorocirea lui Appius Silanus, pe care aceasta îl visase în niște ipostaze nu tocmai favorabile¹. Suspiciunile lui nebunești m-au scos din sârte.

— Cum poți gândi așa ceva despre prima doamnă a Romei? am întrebat furios. Agrippina e o femeie nobilă. Fratele ei, Gaius, a fost împărat, iar ea e soția unui împărat și urmașa divinului Augustus.

Silanus a zâmbit tâmp și mi-a spus:

— Nici cea mai aleasă origine nu mai reprezintă o garanție în Roma. Probabil îți amintești de Domiția Lepida, mătușa lui Nero, care l-a crescut cu atâta dragoste când Agrippina a fost exilată pentru purtarea ei desfrânată și pentru înaltă trădare. Domiția a avut mereu grijă de Nero când suferea din cauza severității Agrippinei. De curând, a fost condamnată la moarte, deoarece se spune că ar fi încercat să-i facă rău Agrippinei cu tot felul de vrăjitorii. Și Domiția e urmașa lui Augustus, la fel ca răposatul ei soț, Appius. Pe de altă parte, a continuat Silanus, dacă împăratul Claudius s-ar stinge, deși nu putem vorbi despre așa ceva cu voce tare, și eu sunt urmașul lui Augustus. Nu m-ar surprinde ca Senatul roman să prefere un bărbat mai în vârstă unui tânăr necopt. Reputația mea e fără pată și nici nu am vreun dusman.

---

1. Appius Silanus a fost executat de împăratul Claudius după ce Valeria Messalina a susținut că acesta complota să-l ucidă pe împărat, fapt care i se arătase în vis.

În privința asta avea dreptate. Silanus era considerat atât de prost, încât nimeni nu-l putea urî. Dar, firește, trufla lui prostească m-a iritat.

— Chiar vrei să devii împărat? am întrebat mirat.

Iunius Silanus s-a îmbujorat ca o fată mare.

— Te rog să nu răspândești ideea, a spus el, doar Senatul va decide. Dar, ca să flu sincer cu tine, chiar nu pot să-l sprijin pe Nero. Tatăl lui era atât de violent și crud, că o dată în for l-a scos ochiul unui cavaler roman care nu se inclinase în fața lui îndejuns de respectuos.

Datorită averii lui, Silanus trăia ca un rege în Asia. Mi-a mai spus că Gallio, după ce își isprăvisese serviciul militar, căzuse victimă unei tuberculoze ereditare și se întorsese la Roma ca să-și pună în ordine toate afacerile înainte să se retragă în uscatul și căldurosul Egipt pentru a se întreina.

Bănulesc că mai avea și alte treburi în Egipt în afară de a-și îngriji sănătatea. Totuși nu-i puteam scrie despre așteptările năucitoare ale lui Silanus, în schimb, consideram necesar să-l raportez că în provincii Nero nu se bucura de prea mare sprijin, așa cum credeau mama lui și Seneca.

După ce m-am tot gândit, i-am scris până la urmă direct lui Seneca și l-am povestit despre perioada mea de captivitate. La finalul scrisorii, am adăugat doar următoarele: „Proconsulul Iunius Silanus s-a purtat foarte prietenos și ospitalier cu mine și nu vrea să mă lase să mă întorc acasă înainte să mi se vindece complet rănilor, care încă supurează. Regret însă că acesta nu are o părere așa de bună, cum am eu, despre Agrippina și Nero. Se laudă că ar fi descendentul lui Augustus și crede că are numeroși prieteni printre senatori. Nu știu dacă ar fi mai bine să mă întorc la Roma sau să rămân deocamdată aici. Aștept sfatul tău”.

Perioada de captivitate mă transformase într-un om posac și lipsit de vlagă. Lăsam timpul să se scurgă pe lângă mine și nu îmi venea să fac nimic. Îl însoțeam pe Silanus la cursele de cai și chiar am câștigat ceva bani parînd pe echipa lui. De asemenea, în Efes exista și un teatru foarte bun. Iar dacă nu era chiar nimic de făcut, mă puteam duce oricând

să vizitez templul, care e o adevărată minune. Treptat mi-am recăpătat puterile grație mâncării bune, patului confortabil și tratamentul extraordinar. Am început din nou să călăresc și luam parte la vânătorile de mistreți organizate de tribunii lui Silanus.

Doctorul lui Silanus deprinsese meșteșugul pe insula Kos, iar când l-am întrebat de remunerația pe care i-o datoram, a început să râdă.

— Efes e cel mai nepotrivit loc de pe pământ pentru a practica arta tămăduirii, mi-a spus. Aici există sute de vrăjitori veniți din tot felul de țări, iar preoții lui Artemis îi fac bine pe oameni, în mod miraculos, cu ajutorul credinței. La modă e acum un evreu care poate să vindece suferinzi și să-i liniștească pe cei agitați printr-o simplă atingere. Hainele lui sunt vândute prin toată țara și au puterea de a lecu orice boală. Însă nu se mulțumește cu atât. A închiriat școala lui Tyrannus ca să-l învețe și pe alții meseria lui. Însă e invidios pe alți vrăjitori evrei și vorbește cu dispreț despre cărțile lor magice și idollii lor tămăduitori.

— Evreii sunt cauza tuturor tulburărilor, am zis cu amărăciune, căci nu se mai mulțumesc să-și venerze zeul și legea sfântă între ei, ci au început să-i ademenească și pe greci.

— Tu și cu mine suntem oameni cultivați, a spus doctorul, noi știm că există un singur Dumnezeu, care se găsește în tot ceea ce e viu. Zeii cu chip cioplit sunt doar niște simboluri. După părerea mea, zeul evreilor nu are nimic în comun cu singurul Dumnezeu absolut al acestei lumi.

Cuvintele lui au reușit să mă enerveze.

— Am obosit să mă tot gândesc la zei, am replicat. Am făcut asta în zadar când zăceam în propria scârnă, într-o peșteră întunecoasă, fără speranță. Nu mai vreau să aud nici un cuvânt despre evrei. Tot ce trebuie să faci pentru mine e să mă vindeci, nimic mai mult.

Toamna este plăcută în Ionia. Hellos, libertul lui Iunius Silanus care îi administra proprietățile din Asia, se îngrijea de mine în toate privințele, aranja spectacole și aducea bufoni care să mă distreze în timpul meselor, iar câteodată, când păream plictisit,

chiar trimitea câte o sclavă frumoasă în patul meu. Zilele aurii și nopțile de un albastru închis se scurgeau una după alta. Nu-mi mai doream nimic altceva decât o viață obișnuită. Era o perspectivă suficient de bună cât să-mi dea speranță pentru viitor. Am devenit nepăsător.

În prag de iarnă, un bătrân cavaler pe nume Publius Celer a sosit în Efes cu un vas roman. Odată cu el am primit și vestea că împăratul Claudius murise din cauza bolii lui de stomac, așa cum toată lumea se aștepta de multă vreme. Aphranius Burrus, prefectul pretoriului, îl dusesese pe Nero în castrul pretorienilor, unde acesta ținuse un discurs și le promisese soldaților răsplata cuvenită în asemenea cazuri. În uralele tuturor, fusese proclamat împărat, iar Senatul confirmase în unanimitate decizia.

Proconsulul Iunius Silanus a studiat cu atenție decretul și scrisorile aduse de Celer de la Roma. Publius Celer era un om puternic, în posesia vârstei înaintate, și părea să știe foarte bine ce vrea. O lovitură de sabie îl lăsase o cicatrice la unul din colțurile gurii, făcându-l să arate ciudat, de parcă ar fi avut în permanență o grimasă ironică.

Pentru mine avea un mesaj din partea lui Seneca. Acesta îmi mulțumea pentru scrisoare și mă chema de urgență înapoi la Roma: Nero avea nevoie de prietenii lui loiali, deoarece încerca să impună un nou regim, mult mai tolerant. Crimele, disputele și greșelile trecutului fuseseră uitate și iertate. Exilații se puteau întoarce la Roma. Cu ajutorul senatorilor, Nero spera să pogoare fericirea asupra întregii omeniri.

Au fost luate toate măsurile administrative necesare. Toți cărmuitorii din Asia au decis să comande câte o statuie reprezentându-l pe Nero realizată de cel mai bun sculptor din Roma. Iunius Silanus însă, deși era un om foarte bogat, nu a organizat un banchet în cinstea lui Nero, așa cum ar fi trebuit, ci a preferat să-și invite doar prietenii cei mai apropiați la casa lui de la țară. Astfel că n-am fost mai mult de treizeci de oameni la ospăț. După ce s-au adus ofrande în memoria împăratului Claudius, proclamat deja zeu de Senat, Iunius Silanus și-a întors fața lui dolofană către Celer și l-a spus plin de venin:

— Hai să încetăm cu toată pâlăvrăgeala asta și spune-ne mai bine ce s-a întâmplat cu adevărat în Roma.

Publius Celer a ridicat dintr-o sprânceană, a zâmbit ironic cu gura lui strâmbă și l-a întrebat pe Silanus:

— Te-a copleșit povara îndatoririlor tale? De ce ești așa de agitat? La vârsta și constituția ta, nu cred că-ți fac bine emoțiile prea puternice.

Într-adevăr, Iunius Silanus găfăia și se purta extrem de nepoliticos, așa cum obișnuiesc să facă oamenii dezamăgiți. Totuși Publius Celer a încercat să depășească momentul și s-a apucat să ne povestească pe un ton jovial:

— În ziua funeraliilor lui Claudius, Nero – ca fiu al împăratului – a ținut discursul funebru obișnuit în for. Nu știu dacă și l-a pregătit el singur sau dacă l-a ajutat Seneca. În poșta tinereții lui, Nero s-a dovedit a fi un orator foarte talentat. A vorbit cu o voce clară, însoțindu-și alocuțiunea de gesturi ample și expresive. Senatorii, cavalerii și toți cei prezenți ascultau cu gura căscată când Nero preamărea faimosul neam al Claudienilor, titlurile de consul, triumfurile repurtate de înaltașii lui Claudius, preocupările lui de savant și pacea instaurată în timpul domniei lui. Apoi Nero și-a schimbat cu iscusință tonul și a început să laude, dând de înțeles că era forțat de împrejurări, înțelepciunea, geniul și abilitățile extraordinare de conducător ale lui Claudius. Atunci publicul nu și-a mai putut stăpâni râsul, iar hohotele întrerupeau constant discursul noului împărat. Au râs chiar și când și-a deplâns propria durere neconsolată și inima grea în urma acestei pierderi de neînlocuit. Procesiunea funerară a devenit o simplă mascaradă. Nimeni n-a încercat să-și ascundă ușurarea enormă că Roma a scăpat, în sfârșit, de un boșorog ramolit, crud, iubitor de plăceri și lacom.

Iunius Silanus și-a izbit cu atâta putere cupa aurită de mânerul canapelei, că m-a stropit cu vin pe față.

— Claudius făcea parte din generația mea, a urlat, și nu permit ca amintirea să-l fie întinată. Când senatorilor le va veni mintea la cap, își vor da seama că bălatul de șaptesprezece ani al unei femei însetate de putere nu poate conduce întreaga lume.